Rok 35 Poznań, sobota 16 czerwca 1917. Nr. 134

WIELKOPOLANIN

„Wielkopolanin“ wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt. — Przedpłata na pocztach kwart. 1.80 mk., z odnosz. do domu 2.22 mk. Przedpłata w Poznaniu kwart. 1.50 mk., z odnosz. do domu 1.75 mk., mies. 50 f., z odnosz. 60 f.

Z dodatkiem niedzielnym „Ognisko Domowe“.

Redakcja i Ekspedycja: ul. Posadowskiego nr. 39. Telefon nr. 1013.

Inseraty od wiersza drobnego 25 fen. — Rękopisów się nie zwraca. — Przy sądowem dochodzeniu naszych pretensji za ogłoszenia, przy konkursach, akordach itd. wszelkie rabaty upadają.

Wojna światowa.

Wszechniemcy i sprawa polska.

Wszechniemcy byli zawsze i do dnia dzisiejszego są zdeklarowanymi przeciwnikami ludności polskiej. Atakują oni co chwilę zwłaszcza zapowiedź rządu co do zmiany dotychczasowej polityki wobec Polaków w zaborze pruskim Świeżym na to dowodem jest artykuł, jaki w tych dniach pojawił się we wszechniemieckiej „Tägl. Rundschau“.

Artykuł powiada na wstępie, że wojna okazała wyraziście, jak wielkie znaczenie ma sprawa kresów wschodnich dla Rzeszy niemieckiej, Prus i narodu niemieckiego. Możliwość rozwiązania tej sprawy, dla narodu niemieckiego doniosłej, zniweczono ogłoszeniem Królestwa Polskiego, natomiast dla narodowych nadziei Polaków stworzono przez to realną podstawę, przez co zwiększono niebezpieczeństwo spolszczenia kresów wschodnich, oraz niebezpieczeństwo urzeczywistnienia ideału polskiego. Niebezpieczeństwo to uznano w pruskiej Izbie poselskiej, gdzie zażądano odpowiednich zarządzeń w interesie Niemców i państwa. Przyrzekł je minister Loebell.

Wychodzi artykuł dalej z założenia, co już głosił ks. Bismarck, że w walce narodowościowej na kresach wschodnich, są dwie główne tamy obronne dla Niemców i państwa, a mianowicie polityka kolonizacyjna i polityka szkolna. Jeżeli jednę z tych tam woda podmyje lub przerwie, natenczas powstanie niebezpieczeństwo dla niemców i państwa.

Co do polityki kolonizacyjnej, rozróżniać należy trzy czynniki: komisję kolonizacyjną, „Mittelstandskasse“ i „Bauernbank“ oraz Spółki kolonizacyjne. Zbadanie, czy i co ma się zmienić w polityce na kresach wschodnich, rząd uroczyście odroczył na czas po wojnie, ale nie dotrzymał obietnicy. Czemu nie dotrzymał?

Bo oto zniesiono przepisy ustawy Rzeszy, dotyczące języka niemieckiego na zebraniach, przedewszystkiem zaś zapowiedziano zmianę polityki kolonizacyjnej na korzyść polaków i zniesienie ustawy o wywłaszczeniu oraz przedstawiono sejmowi odnośny projekt ustawy. Podobno też ma się zarządzić na drodze administracyjnej niezastosowanie prawa rządu do odkupywania majątków. Nowem zadaniem „Mittelstandskasse“ i „Bauernbanku“ i Spółek kolonizacyjnych będzie osadzanie także polaków. W ten sposób rząd zerwał jedną z tych tam obronnych.

Co do polityki szkolnej, to artykuł obawia się ustępstw dla polaków w dziedzinie szkolnictwa i powołuje się na znaną już czytelnikom naszym książkę Wilhelma Bocka. Książka ta, jego zdaniem, uczy sucho i zwięźle, ale przekonywająco przez gołe zestawienie faktów, że każda zmiana istniejącego niemieckiego systemu szkólnego może spowodować tylko szkodę dla niemców. Dotychczas były na kresach wschodnich szkoły wyznaniowe i symultanne. W przyszłości mają być polskie i niemieckie szkoły ludowe. Wszędzie, gdzie

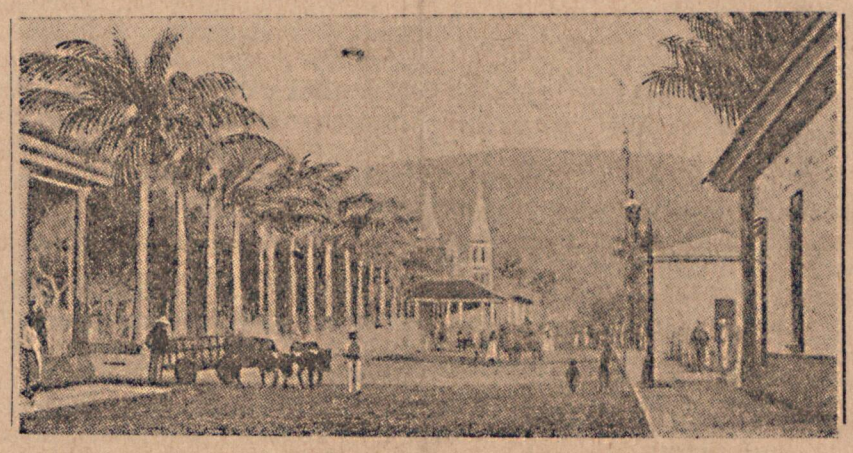

Park miejski w zniszczonem przez trzęsienie ziemi mieście amerykańskiem San Salvador.

ludność polska stanowi 30 proc. i więcej, ma się tworzyć polskie gminy szkolne i zakładać polskie szkoły ludowe, które mają zwiedzać tylko dzieci polskie. Dla dzieci niemieckich pozostaną dotychczasowe szkoły. Ma się więc usunąć koleżeństwo dzieci polskich z niemieckiemi, zbliżenie się polskiej i niemieckiej ludności, jakie się dokonuje najłatwiej u młodzieży. Niemieccy i polscy rodzice nie mają mieć wspólnych interesów szkolnych. Szkoły polskie będą wyznaniowe, niemieckie zaś symultanne. Ale co się stanie z wiernymi zawsze państwu polakami wyznania ewangelickiego, którzy są bliscy germanizacji? Przyłączy się ich do narodowych polaków. Językiem wykładowym w szkołach polskich będzie język polski. Język niemiecki będzie jednym z głównych przedmiotów nauki. Lepiej byłoby — zauważa dalej „Tägl. Rundschau“ — zupełne wyłączenie niemieckiego języka z polskiej szkoły ludowej. Usunęłoby się wtenczas przynajmniej dla polaków korzyść, jaką mają z dwujęzyczności. Ale co więcej: Polaków, których większość po dziś dzień nie umie pisać poprawnie po polsku — i to nawet w polskiej inteligencji — wydoskonali się w języku ojczystym i w ten sposób zbliży do polaków w nowem królestwie i przygotuje się przynajmniej pod względem językowym przyłączenie pruskich kresów wschodnich do królestwa polskiego. Z drugiej strony zapobiegać się będzie nauczeniu się polskiego języka przez niemiecką młodzież szkolną. Bo usunie się obcowanie osobiste, przez które wiele dzieci niemieckich nauczyło się po polsku, a oprócz tego ma się usunąć język polski w każdej szkole wyższej od szkoły elementarnej; tylko w obwodach z polską ludnością, stanowiącą przeszło 30 proc., będzie można w wyższych szkołach zaprowadzić fakultatywną naukę języka polskiego. Gdyby w polskiej szkole był tylko polski język, a nie było wcale nauki niemieckiego języka, rodzice polscy nie posyłaliby dzieci do szkoły polskiej.

Co do nauczycieli wypowiada organ wszechniemiecki następujące uwagi: Nauczycielami w szkołach polskich ma być „ile możności“ wielu nauczycieli niemieckich dobrze władających językiem polskim. Dziś bez wątpienia nauczycieli niemieckich ani 1 proc. nie włada dobrze językiem polskim. Nauczyciele, władający językiem polskim, są polakami, chociaż dotychczas nie występowali na zewnątrz jako polacy narodowi. Faktycznie odda się polską szkołę zupełnie w ręce nauczycieli polskich. W ten sposób ustanie wszelkie wychowanie dzieci w duchu patrjotycznym. Kilka pokoleń korzystać będzie z wychowania polskiego, zanim będzie dostateczna liczba niemieckich nauczycieli wykształconych w seminarjach, które przewidziano w „linjach wytycznych“. W tych „linjach wytycznych“ jednak przyznano, że nie będzie nigdy dostatecznej liczby nauczycieli niemieckich. Już teraz nie ma niemieckich nauczycieli katolickich w dostatecznej liczbie. A przecież nauczyciele w szkołach polskich muszą być katolikami. To jest niewątpliwem żądaniem polaków.

Inspekcja szkolna ma być świecka i powierzona niemieckim urzędnikom. Czyby to też nie miało pozostać pobożnem życzeniem? Bo teraz po usunięciu ostatnich resztek walki kulturnej Kościół katolicko-polski z pewnością będzie chciał przejąć znowu inspekcję szkolną. Ale jak sobie przedstawia rząd inspekcję szkolną? Inspektorzy szkolni, powiatowy i lokalny, mają dobrze władać językiem polskim. Winni używać tego języka jako języka urzędowego. Żaden powiatowy inspektor szkolny nie umie dziś mówić po polsku.

I o ciężarach szkolnych nie zapomniał organ wszechniemiecki. Irytuje go, że koszta, jakie powstaną przez polską szkołę ludową częściowo ponosić ma państwo, częściowo polska gmina szkolna. „Tägl. Rundschau“ podnosi, że część tych kosztów ponosić będzie skutkiem tego ludność niemiecka, jak gdyby to polacy przez podatki swoje nie przyczyniali się do opędzenia wydatków na urządzenia, z których wyłącznie niemcy korzystają.

„Tägl. Rundschau“ zapisuje wreszcie fakt, że polak, chcący brać udział w służbie publicznej, będzie musiał przed 25 rokiem życia złożyć egzamin państwowy z języka niemieckiego, zauważając, że wszystko to doprowadzi do przerwania drugiej tamy, ochraniającej niemczyznę. Artykuł zaś kończy następująco:

„Nie możemy temu uwierzyć, aby w ten sposób przekształcono stosunki szkolne. Rząd ze swojemi obietnicami dla polaków jest na pochyłej drodze i

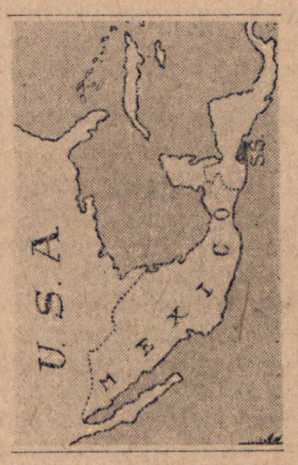

Mapka południowo-środkowej Ameryki; na miejscu oznaczonem nr 22 leży miasto San Salvador.

spada szybko na dół. Kanclerz Rzeszy zastosowuje swoją politykę konsekwentnie, nie troszcząc się o niepowodzenie. A w polityce na kresach wschodnich doznawał dotychczas tylko niepowodzenia. Istnienie stanu oblężenia umożliwia mu tę politykę. Ale naród niemiecki na kresach wschodnich i w Prusach ma obowiązek względem siebie, swoich potomków i króla wystąpienia energicznie przeciwko temu, zanim będzie zapóźno.“

Komunikat głównej kwatery niemieckiej.

Z dnia 14-go czerwca.

Zachodni plac boju.

Grupa wojsk następcy tronu bawarskiego Rupprechta: Tak we Flandrji jak w Artois tylko w kilku odcinkach walka artyleryjska była silna. Na wschodzie od Ypres spowodowaliśmy wybuch min, które wyrządziły spustoszenie w pozycjach angielskich. Małe walki przedpolowe staczano na południu od Douve. Położenie pozostało niezmienione.

Grupa wojsk niemieckiego następcy tronu: Pod Vauxaillon (na północnym wschodzie od Soissons) francuzi atakowali po kilkogodzinnym ogniu artyleryjskim. Odparto ich. Zresztą akcja artyleryjska była w większej części słaba.

Grupa wojsk księcia Albrechta wyrtemberskiego: Nic szczególnego.

Eskadra naszych wielkich samolotów wzlatywała wczoraj w południe nad Londynem, zrzucała bomby na fortecę i obserwowała przy przejrzystem powietrzu trafne pociski. Pomimo silnego ognia obronnego i kilku ataków powietrznych, podczas których jeden lotnik angielski spadł w Tamizę, wszystkie samoloty powróciły bez szwanku.

Wschodni plac boju

Akcja bojowa pozostawała w zwykłych granicach.

Lotnicy rosyjscy w ostatnim czasie

znowu są ruchliwsi, wzlatywali kilkakrotnie nad naszemi linjami. Od początku czerwca zestrzelono pięciu. W odwecie za zrzucanie bomb na Tuckum atakowano wczoraj z powietrza Schlok.

Front macedoński.

Nie wydarzyło się nic ważnego.

Z dnia 13 czerwca 1917.

Z frontów nie nadeszły dotyczas wiadomości o żadnych większych działaniach bojowych. Fortecę Londyn obrzucili nasi lotnicy bombami.

Nowe sukcesy łodzi podwodnych.

Berlin. Urzędowo. Na blokowanych obszarach wód wokół Anglji zatopiły łodzie podwodne 20 000 rej. ton brutto. Między zatopionymi okrętami były: uzbrojony angielski parowiec „Phomius". (6699 br. ton rej z 9700 t. towarów z Anglji do Indji, francuski żaglowiec „St. Hubert" z węglami do Francji, agielski parowiec rybacki „Goldenhoven i Virginia". Z ostatniego wzięto kapitana. Inne zatopione okręty wiozły drzewo, różny towar, dalej tran i fiszbin do Anglji. Jedna z naszych łodzi stoczyła pożyczkę z żaglówcem, urządzonym jako przynętę dla łodzi, w który trafiła conajmniej czterokrotnie.

Atak samolotów niemieckich na Londyn.

Berlin. Dnia 13 czerwca o godzinie 1 w południe twierdza Londyn została zaatakowaną przy pogodzie najpiękniejszej przez eskadrę złączoną niemieckich wielkich samolotów bojowych pod osobistem dowództwem komendanta eskadry kapitana Brandenburga. Celem ataków były doki, warsztaty okrętowe i zakłady kolejowe oraz państwowe magazyny i śpichlerze położone w śródmieściu i ciągnące się po obu stronach Tamizy. Powstały liczne pożary i znalazły obfite pożywienie w nagromadzonych zapasach. Eskadra dłużej niż kwadrans zatrzymała się nad celami ataków. Mimo angielskich zarządzeń obronnych wszystkie samoloty powróciły nieuszkodzone do ojczystych punktów oparcia. Zestrzelono nieprzyjacielski samolot nad Tamizą, który płonąc spadł w głębię

Ofiary ataku samolotów niemieckich.

Londyn. (Reuter). Podług urzędowego doniesienia liczba ofiar ataku lotników niemieckich na Londyn jest obecnie zupełna. Zabitych jest 25 mężczyzn, 16 kobiet i 26 dzieci. 223 mężczyzn, 122 kobiet i 94 dzieci jest rannych. Nie wyrządzono żadnych szkód w zakładach wojennych i marynarki.

Londyn. (Reuter). W izbie gmin oświadczył Bonar Law, że 15 samolotów niemieckich rzucało bomby na Londyn. — 13 bomb padło na City. (środowisko Londynu). Działa odporne wzięły nieprzyjaciela pod ogień i równocześnie wzniosła się znaczna liczba samolotów celem pościgu. Dotychczas jest pewnem, iż jeden samolot spadł. Jedna bomba trafiła w pociąg wjeżdżający na stację, 7 osób jest zabitych a 16 rannych.

Dostatek surowców.

Berlin. „Deutsche Tageszeitug" pisze: „Wiadomość, otrzymana tu z opróżnieniem o oświadczeniu wiceministra blokady, D. Cochina, w senacie francuskim wskazuje wyraźnie na dążenie do obudzenia we Francji nadziei, że Niemcy muszą w końcu uledz wskutek braku amunicji. Przedewszystkiem jednak ujawnia, jak nieprzyjaciele Niemiec są źle poinformowani o niemieckich stosunkach ekonomicznych. Prawda, nie posiadamy do zbytku chromu, wolframu, niklu i miedzi. Rząd francuski jednak nie chce widocznie ze względów zrozumialych, zwrócić uwagi na to, że wskutek blokady nieprzyjacielskiej nauczyliśmy się wcześniej niż nieprzyjaciele nasi gospodarować oszczędnie i że dzięki przywozowi zawczasu i własnej produkcji posiadamy zapasy dostateczne, aby stale wykonywać program amunicyjny."

Z parlamentu austrjackiego.

Wiedeń. Poseł Smeral oświadczył w dalszym ciągu obrad imieniem czeskich socjalistów, że żądają przekształcenia Austro-Węgier w państwo związkowe narodów samodzielnych. Doprowadziłoby to do odrodzenia Austrji. Agrarjusz niemiecki Damm powiedział, że przebieg zwycięski wojny jest dowodem żywotności Austro-Węgier. Imieniem Koła polskiego wskazał Łazarski na uchwałę polskiego Koła parlamentarnego i sejmowego, powziętą w dniu 28 maja 1917 r. w Krakowie, domagającą się samodzielnego polskiego państwa, które jest najgorętszem życzeniem narodu polskiego. Jako obywatele austrjaccy zawsze lojalni wypełniali swoje obowiązki. Chrześcijańsko-socjalny Hocher zastrzegł się przeciw temu, iżby agrarjusze byli sprawcami wojny.

Wniosek pokojowy duchowieństwa.

Kraków, Jak donoszą z Wiednia, zjednoczenie parlamentarne księży katolickich, będących posłami, uchwaliło przedstawić izbie posłów wniosek następujący:

„Jako przedstawiciele wiary chrześcijańskiej religji miłości i pokoju, uważamy za obowiązek przedstawić izbie, w myśl intencji Ojca św., Benedykta XV i Jego cesarskiej mości, cesarza Karola I, wniosek następujący: Izba wzywa rząd, aby przedsięwziął wszelkie środki w celu rychłego zawarcia pokoju honorowego."

Komunikat francuski.

Sprawozdanie z dnia 14 czerwca: Walka działowa w okolicy młyna pod Laffaux, przy górze Cornillet, wzgórza 304. Podjęty przez wroga w okolicy Haute Chevauches napad niespodziewany nie powiódł się.

Wybuch w parku artyleryjskim.

Berlin. Z Genewy donoszą do „Vossische Ztg.": Według „Nouveliste de Lyon," we francuskim parku artyleryjskim w Mouchy wyleciał w powietrze i uległ zupełnemu zburzeniu skład amunicji. Zginęło 4 żołnierzy, a znaczna liczba robotników, zwłaszcza anamitów i arabów, odniosła rany ciężkie. Szczegóły bliższe są nieznane ze względów cenzuralnych.

Zatopiony okręt.

Paryż. Agencja Havas donosi: Parowiec pocztowy „Sequana" (5557 t. r. br,) należący do Compagnie Sudatlantique" został w dniu 8 bm. o godz. 2 rano storpedowany w Atlantyku. Wiózł on 550 pasażerów i miał 100 ludzi załogi. Liczba zaginionych wynosi 190.

Neutralność Hiszpanji.

Madryt. Prezes ministrów Dato oświadczył pomiędzy innemi, że co się tyczy polityki zagranicznej, to ministerstwo obecne zachowa jak najściślejszą neutralność. Rząd dobrowolnie polityki tej nie zmieni.

Pomoc amerykańska.

Berlin. Z Amsterdamu donoszą do „Vossische Ztg.": Według wiadomości urzędowej, otrzymanej przez holenderskie biuro telegraficzne z Waszyngtonu, do Francji przybyło sto amerykańskich samolotów wodnych, których celem ma być zwłaszcza wyśledzanie łodzi podwodnych.

Berlin. Z Genewy donoszą do „Vossische Ztg.: Francuska izba posłów i senat mają być zwołane przez prezesa ministrów, Ribota, na zebranie narodowe do Wersalu, aby wysłuchać — prawdopodobnie na posiedzeniu tajnem — sprawozdań rządowych, zwłaszcza Vivianiego, o pomocy amerykańskiej. Dla okazania szczególnego hołdu sprzymierzeńcom zamorskim, Ribot zamierza zwołać to zebranie na dzień 4-ty lipca, jako amerykańskie święto niepodległości.

Bunt w armji rosyjskiej na froncie rumuńskim.

Gazeta „Odeskij Listok" otrzymała garść świeżych wiadomości z frontu rumuńskiego. Myślą przewodnią doniesień tych jest twierdzenie, jakoby wśród żołnierzy rosyjskich, znajdujących się w Rumunji miało przyjść do wybuchu powstania. Bunt ten spowodowany został przez agitację stronników Lenina, który na południu Rosji ma o wiele szerszy grunt pod nogami, aniżeli na północy lub w Galicji wschodniej.

Ostrzeliwanie Piotrogrodu przez własną flotę.

Sztokholm. Z Piotrogrodu donoszą, że okręty floty bałtyckiej, które dotąd stały na kotwicy w porcie Kronsztadu, ostrzeliwały Piotrogród.

Co znaczy „zabór".

Bern. W urzędowym dzienniku piotrogrodzkiej rady robotników i żołnierzy zamieszczono artykuł p. t. „Bez zaborów", w którym napisano, że pojęcie „zabory" wykładane jest w zupełnie przewrotnym sensie. Otwarci i tajni imperjaliści mówią o „polepszeniu granicy", „uwolnieniu narodów" i „przyłączeniu ongi wydartych dzielnic dawniejszym krajom macierzystym Gdyby w ten sposób określić cele wojenne, musianoby walczyć tak długo, póki Niemcy nie byłyby zredukowane do marchji brandenburskiej, Francja do prowincji Isle de France, Rosja do księstwa moskiewskiego. Byłaby to wojna bez końca. Rosja chce szybkiego pokoju i jeżeli rozwiązanie tego zadania „pokój bez zaborów" wypisała na swym sztandarze, to zrozumieć należy pod zaborem przywłaszczenia sobie części krajów, które w dniu wypowiedzenia wojny należały do innego państwa. To jest tak wyraźne i jasne, że tylko ten tego pojąć nie może, kto tego pojąć nie chce.

Z poznańskiej rady miejskiej.

Zagaiwszy posiedzenie o godzinie 6, poświęca przewodniczący adw. Placzek wspomnienie pośmiertne zmarłemu członkowi radnemu śp. prof dr. Karwowskiemu, prezesowi Koła polskiego, oraz dwom dawniejszym radnym, Lemkemu i Fahlemu. Następnie odczytuje szereg komunikatów, między innemi petycję miejskich robotników pomocniczych, domagających się podwyższenia zarobków. Magistrat odpowiedział, że nie może życzeń tych uwzględnić, gdyż płaca pracowników tych unormowana jest według umowy w czasie wojny. Co innego pensje i płace urzędników i robotników już dawniej zatrudnianych, którym podwyższono dochody, uwzględniając stosunki wojenne.

Przewodniczący oświadczył, że otrzymał od Koła radzieckiego oświadczenie, odpowiadające na rezolucję związku nauczycieli w sprawie nauki religji i języka polskiego w szkołach, lecz zaznacza, że nie może spełnić życzenia radnych polaków co do odczytania tego oświadczenia. Zawiera ono bowiem — w wielkiej części uwagi, które — o ile wygłosiłby je który z radnych — spowodowałyby przewodniczącego do wkroczenia przeciwko temu i powołania do porządku.

Gdy radny nasz, p. mec. Drwęski, chciał sprawę wyjaśnić, przewodniczący nie pozwala mu mówić

Rezolucja ta ma brzmienie następujące:

„Poznański Związek Nauczycieli postanowił na zebraniu 1 maja 1917 roku w formie rezolucji poniższe zasady: „Poznański Związek Nauczycieli uważa wszelką zmianę niemieckiego charakteru szkoły ludowej w prowincji poznańskiej jako fatalną, spodziewając się, że dalszy rozwój rodzimego szkolnictwa ludowego na zewnątrz i na wewnątrz na dotychczasowych torach wypróbowanych przyczyni się do podniesienia oświaty ludowej i do wyrównania przeciwieństw narodowych w prowincji poznańskiej, zmiana w polityce szkolnej spowodowałaby niechybnie szkodę w szkolnictwie i utrudnienie działalności oraz stanowiska nauczyciela na kresach wschodnich.

W imieniu polskiej ludności miasta Poznania, a więc większości obywatelstwa tutejszego, protestujemy przeciw temu, aby nauczycielstwo korporatywnie mieszało się do walki politycznej i przytem szkołę uważało jako narzędzie polityczne jako środek do germanizacji.

Ubolewamy żywo, że wśród większości nauczycielstwa nie rozbudziło się jeszcze zrozumienie dla konieczności nauczania w języku ojczystym, w chwili, gdy głosy o wolność narodową rozlegają się w całym świecie cywilizowanym i głosi się prawo do swobodnego rozwoju kulturalnego narodów.

63

Kto winowajcą?

Powieść.

(Ciąg dalszy.)

Ksiądz uważnie wysłuchał gościa i odrzekł:

— Mam tutaj archiwum parafjalne, możemy więc poszukać.

Na szczęście akta chrztu z roku 1788 przeżyły burze rewolucji i proboszcz po krótkiem szukaniu znalazł żądany dokument.

Akt chrztu Laverdona ojca opiewał: „W niedzielę, dnia dziesiątego kwietnia tysiąc siedmset ośmdziesiątego ósmego roku, ksiądz wikary ochrzcił dziecię płci męskiej, urodzone w dniu wczorajszym z ojca Jerzego Hipolita Ryszarda barona de Laverdon i prawej małżonki jego..."

Ostatnia nadzieja biednego komendanta rozwiązała się. Nie było żadnej niesprawiedliwości w urodzeniu i ojca i syna.

— Czytajmy jednak do końca — rzekł Carmettes.

Na marginesie aktu pod podpisami, ołówkiem zrobiona była notatka następująca:

„28 września 1818 roku. Wyciąg aktu tego wydany dla merostwa Ploermel. Małżeństwo pana barona".

A więc Laverdon ojciec ożenił się w Ploermel w roku 1818. Lecz z którą ze swych żon, gdyż miał ich dwie? Widocznie z pierwszą, druga bowiem, podczas urodzenia syna, w roku 1838, miała lat dwadzieścia ośm, a więc urodziła się w roku 1810.

Komendant podziękował proboszczowi i ażeby nie mieć sobie nic do wyrzucenia, pojechał do Ploermel.

Dzięki wiadomościom, jakie już posiadał, nie trudno mu było odszukać w merostwie aktu pierwszego ślubu Laverdona ojca.

Małżonka Hermanga, córka markiza Bolanda de Saint-Claire, była w jednym wieku z małżonkiem, to jest, mieli oboje po lat trzydzieści.

Komendant ciekawy, jak długo trwało to małżeństwo, prosił urzędnika o odszukanie aktu zgonu pierwszej żony.

— Pamiętam bardzo dobrze datę jej śmierci — odrzekł urzędnik.

— Pan — zawołał Carmettes zdziwiony, spoglądając na niego — ależ pan nie żył jeszcze, gdy ona zmarła.

— Rzeczywiście, ale datę tę znam z nagrobka, około którego często przechodzę, udając się na grób mej matki. Zwróciła zaś na niego uwagę moją okoliczność, że chociaż wzniesiony był przed pół wiekiem, jednak utrzymany zawsze bardzo starannie.

— Przez kogo?

— Przez siostry miłosierdzia i sieroty.

— Z jakiego powodu?

— Przez wdzięczność za wyświadczone przez zmarłą dobrodziejstwa.

— Co one panu mówiły o niej?

— Żadna z nich nie znała jej, ale wiedzą, że pani Laverdon była bardzo nieszczęśliwa w pożyciu z mężem. Oto ma pan akt jej zgonu.

„Akt zgonu Hermancji de Saint-Claire, zmarłej dnia 24 tego miesiąca, o godzinie piątej i pół wieczorem w Ploermel, w wieku lat pięćdziesiąt dwa, małżonki Jerzego Hipolita Ryszarda barona de Laverdon".

— Nie widzę roku — zauważył komendant.

— W górze aktu, jak zwykle, 1840.

Rzeczywiście. „Dwudziestego piątego lutego, tysiąc ośmset czterdziestego roku".

Carmettes przerwał czytanie i nagle zawołał:

— 1840! to być nie może!

— Dla czego?

Carmettes spostrzegł, że omal nie powiedział za wiele.

— Czy pan jest pewnym, że tu niema omyłki?

— W czem?

— W dacie.

— A to jakim sposobem?

— Rzeczywiście. Myślałem, że pani Laverdon zmarła w wieku młodszym. Dziękuję panu serdecznie za wyświadczoną mi grzeczność.

Carmettes, pragnąc jak najprędzej pozostać ze swemi tylko myślami, pożegnał urzędnika, pobiegł do hotelu i zamknął się w pokoju.

Ciąg dalszy nastąpi.

Odpieramy zapatrywania nauczycielstwa jakoby wywłaszczenie z praw jednego narodu mogło wyrównać przeciwieństwa narodowe oraz pogląd, jakoby cele szkoły miały być urządzone pod kątem widzenia wygody dla nauczycieli.

Musimy opinję publiczną nakierować na tragiczny los dzieci polskich, których wychowanie spoczywa w ręku osób, wypierających się w oświadczeniu swem zdobyczy kultury i zasad tolerancji narodowej.

Na tem sprawa ta narazie załatwiona. Koło Polskie poruszy ją niezawodnie przy innej okazji w innej formie.

Pan dr. Hącia referuje następnie w sprawie przyznania Tow. Przyjaciół Nauk wsparcia w wysokości 2025 mk. celem umorzenia w ten sposób podatku obrotowego, przypadającego miastu z powodu zmiany właściciela gruntu, na którym stoi muzeum.

Obrano komisję, złożoną z 9 członków (z polaków pp. Drwęski i Hedinger), która rozpatrywać ma sprawę włączenia do miasta różnych gmin podmiejskich.

Na rozszerzenie urządzeń wodociągowych wydano 113 000 mk. ponad uchwaloną sumę. Nadwyżkę uchwalono.

Sprawa podwyższenia wsparć dla żon wojaków na komorne wywołała długą dyskusję nad smutnem położeniem właścicieli domów.

Z radnych naszych przemówił p. Zenon Lewandowski, odpierając zarzut radnego Kirschnera, jakoby właściciele domów podwyższali komorne lokatorom niewojakom, zwłaszcza zamożniejszym.

W toku dyskusji dowiedzieliśmy się, że miasto ma z powodu dodatków na komorne od początku wojny strat 1 955 255 mk., z czego 60 proc. ma zwrócić miastu Rzesza. Celem ulżenia im proponuje magistrat następującą skalę wsparć na komorne dla żon wojaków: Komorne do 240 mk. płacić będzie miasto w całości; 240 do 360 mk. 80 procent, 360 do 480 mk 70 procent, 480 do 600 mk. 60 procent, najwyżej jednakże 30 mk. miesięcznie. Wypadnie to miesięcznie 30 do 40 tysięcy marek więcej, tak, iż wydatek miesięczny miasta na ten cel wynosić będzie do 140 tysięcy marek.

Piekarze poznańscy stawili wniosek do magistratu o przyznawanie większej ilości mąki, dowodząc, że wielkie przedsiębiorstwa fabryczne otrzymują dużo mąki, mali zaś mniej, tak, iż nie mogą wyżyć. Odbyło się w tej sprawie posiedzenie przedstawicieli korporacji miejskich z przedstawicielami cechu piekarzy. Przyznać należy — wywodzi decernent magistracki, dyrektor Franke — że częściowe żale piekarzy są słuszne i że pewnego rodzaju pierwszeństwo mają wielkie przedsiębiorstwa, ale to jest koniecznem ze względu na zapewnienie wyżywienia ludności. Uwzględniając trudne położenie piekarzy, chce komisja żywnościowa wyznaczyć mniejszym piekarzom więcej niż dotąd mąki.

Radny nasz p. Krause przedstawia smutne położenie piekarstwa, które wobec takich stosunków rozpuścić będzie musiało 180 uczni; jak wyglądać będzie przyszłość tego rzemiosła? Czyż wojna nie zrujnowała dosyć egzystencji? Rzemieślników, którzy przez długie lata płacili podatki nie należy rujnować. Wspiera się właścicieli domów, nie trzeba więc zapominać o rzemiośle i patrzeć spokojnie jak poprostu ginie.

Pan Lewandowski zaznacza, że sprawy tej nie rozpatrzono jeszcze dość gruntownie i stwierdza, że nie słusznem jest twierdzenie, jakoby chleb z wielkich fabryk był lepszym od chleba z małych piekarń.

Dr. Franke odpowiada na przemowienia, że głównie zmniejszyła się ilość dostarczanej mąki z powodu nie oddawania dostatecznej ilości znaczków na chleb i nie wypiekania z mąki tyle pieczywa, ile jest przepisane. Wielkim przedsiębiorstwom nie można zmniejszyć wyznaczonej dotąd ilości mąki, gdyż zmusiłoby to ludzi do kupywania chleba z innych składów i wywojaćby mogło niebezpieczeństwo co do zapewnienia wyżywienia miasta. — Pod koniec wzywa decernent piekarzy, aże by teraz stawiali wnioski do magistratu (komisji żywnościowej), a każdy wniosek zbada się sumiennie i uwzględni w miarę możność.

Wiadomości z blizka i z daleka.

Poznań, dnia 15 czerwca.

Uczmy dzieci czytać i pisać po polsku.

* **Na głodnych** braci naszych w Królestwie przyjmują składki redakcje pism polskich, banki polskie oraz Komitet niesienia pomocy w Królestwie Polskiem, Poznań, Teatralna ul. 2.

† **Śp. dr. Antoni Drygas,** znany i zasłużony obywatel miasta naszego, umarł po krótkiej chorobie w środę. Zmarły jako młodzieniec walczył w szeregach narodowych w r. 1863. Po ukończeniu nauk gimnazjalnych i uniwersyteckich, spowodowanych przerwą służby wojskowej w wojnie francusko-niemieckiej, poświęcił się zawodowi nauczycielskiemu. Po wzięciu emerytury przed laty mniej więcej 20 powrócił do Poznania, gorliwie zajmując się sprawami naszemi społecznemi i narodowemi. Przez krótki czas po śmierci śp. dr. Maksymiljana Kanteckiego redagował „Kurjera Poznańskiego", następnie założył skład fortepianów, który doprowadził do pięknego rozwoju, biorąc czynny udział we wszystkich prawie pracach naszych społecznych. Był przez szereg lat prezesem Towarzystwa Przemysłowców, prezesem Towarzystwa pomocy naukowej na Poznań itd. Pokój jego zacnej duszy!

† **Śp. Helena Łebińska,** żona śp. dr. Władysława Łebińskiego, właściciela drukarni pod firmą J. I. Kraszewski, a następnie redaktora „Dziennika Poznańskiego", zmarła wczoraj po długich cierpieniach, przeżywszy lat 53. Była to niewiasta zacna, patrjotka prawdziwa, wzorowa żona i matka. Wieczny odpoczynek racz dać jej duszy Stwórco Wszechwieczny!

* **Teatr Polski w ogrodzie Potockiego.** W piątek teatr zamknięty.

W sobotę ukaże się po raz pierwszy pełna szalonego humoru komedja Brandona „Ciotka Karola". Reżyseruje p. Kopczyński. Obsadę tworzą panie: Czechowska, Roszkiewiczowa, Broniczowa, Relewiczówna, oraz pp. Kopczyński, Działosz, Szatkowski, Fiszer, Bracki, Cichocki i inni.

W niedzielę po południu ulubiona krotochwila ze śpiewami i tańcami „Szalony pomysł" W. Robowskiego.

Wieczorem po raz drugi „Ciotka Karola".

Początek przedstawień o godz. 7,15.

Początek przedstawienia w sobotę i niedzielę wieczorem o godz. 7 i pół.

Bilety wcześniej nabywać można w księgarni p. M. Niemierkiewicza, plac Wilhelmowski 3.

* **Ostatnie dwie procesje** w Oktawie Bożego Ciała odbyły się wczoraj po południu o godzinie 6, na Miasteczku i na św. Łazarzu od kościoła Matki Boskiej Bolesnej. Podczas całej Oktawy pogoda była najpiękniejsza, to też rzesze ludu korzystając z pięknego powietrza, garnęły się do stóp Boga w Przenajświętszym Sakramencie, aby Go przebłagać za winy i poprosić o rychły pokój, a wreszcie o lepszą dla narodu przyszłość. — Na zakończenie Oktawy Bożego Ciała, starodawnym zwyczajem z wieży ratusza poznańskiego rozlegał się wykonany przez Koło śpiewackie, przy towarzyszeniu orkiestry, hymn «Twoja cześć chwała». Miejmy w Bogu nadzieję, że w przyszłym roku procesje Bożego Ciała odbędą się już w czasie pokoju i że powrócą szczęśliwie do tego czasu nasi ojcowie, bracia, synowie i krewni.

* **Poznań.** W sprawie cukru do konserw ogłasza magistrat, że takowy można nabywać w wszystkich tutejszych handlach towarów kolonialnych za oddaniem kart na cukier do konserw. Karty są ważne do 1go września rb. Ceny detaliczne za cukier do konserw są następujące: cukier w głowach po 30 fen. funt, cukier mielony po 28 fen. funt.

— W sprawie płacenia podatków donosi magistrat, że wskutek późniejszego doręczenia kart podatkowych (wiele osób dotychczas jeszcze nie otrzymało ich. Red.) miejska kasa podatkowa do 30 czerwca otwartą jest także popołudniu od godziny pół do 4 do godziny 4. W lipcu kasa po południu będzie zamkniętą. W celu uniknięcia natłoku, zaleca się płacić podatek zaraz po otrzymaniu karty podatkowej.

— Magistrat donosi, że w górnośląskiej wieży można odbierać zamówione swego czasu rozsadki galarepy.

Znowu ofiara Warty. W środę po południu około godziny 3 utonął podczas kąpania w miejscu zakazanem we Warcie, około 100 metrów poniżej wielkiego upustu, 9-letni szkolnik Leon Procel, mieszkający przy ulicy Piaskowej nr. 8. Zwłok dotychczas jeszcze nie wydobyto.

* **Ze sądu.** Za wykroczenie w urzędzie odpowiadał przed sądem przysięgłych szafner koleji żelaznej Rudolf Reich z Poznania. Oskarżony jeździł pociągiem przejściowym pospiesznym (D) i przy sprzedaży biletów kilkakrotnie zapisywał w kopiale książki niższe ceny od pobieranych od podróżującej publiczności, pieniądze zatrzymując dla siebie. Sąd skazał go na rok i cztery miesiące więzienia, policzywszy mu cztery miesiące pobytu w areszcie śledczym. — Robotnik Albin Nowicki z Sławienka odpowiadał za zbrodnię przeciwko moralności.

* **W sprawie skórek króliczych, zajęczych i kocich.** Magistrat miasta Poznania donosi co następuje: Rozporządzeniem z dnia 1 czerwca 1917 skórki surowe i wyprawione domowych i dzikich królików, zajęcy i kotów każdego pochodzenia zostały obłożone aresztem Mimo jednak tego sprzedaż ich pod pewnymi warunkami jest dozwoloną. I tak członkowie Towarzystwa hodowli królików mogą w przeciągu 3 tygodni po ociągnięciu skórkę sprzedać miejscu zbioru tegoż Towarzystwa, a niecłonkowie również w przeciągu 3 tygodni po ociągnięciu upoważnionemu do tego handlarzowi. Ponieważ w wielu domach panuje zwyczaj przechowywania skórek, dopóki handlarz się nie zgłosi, a liczba tych handlarzy upoważnionych do kupna jest dzisiaj ograniczona, przeto pożądaną dla nich jest wiadomość, komu takie skórki wolno tylko sprzedawać. Upoważnionymi do nabywania skórek tak świeżych jak i wysuszonych są: handel skór Kessel, ulica Szeroka 6 I p. i Keller, Tama Garbarska 2 w Poznaniu, a poza tem mają także prawo skupowania skórek składy starzyzny.

* **W sprawie zamykania składów** kupieckich o godzinie 7 wieczorem. Sekretarz stanu w urzędzie spraw wewnętrznych w porozumieniu z ministrem handlu odpowiedział w tej sprawie na zapytanie co następuje: «Przez nakaz zamykania składów kupieckich o godzinie 7 wieczorem, w sobotę zaś o godzinie 8, według obwieszczenia z 11 grudnia r. 1916, nie zmienia się przepisu, zawartego w § 139a ustępie 1 ordynacji procederowej«. Według tego przepisu zatem wolno, jak prezesi rejencji donoszą władzom lokalnym, obsłużyć jeszcze po zamknięciu składu kupieckiego wszystkich odbiorców, którzy byli w składzie obecni przy jego zamykaniu.

* **Podwyższenie wsparcia położniczego.** Donosiliśmy przed kilku tygodniami, że w parlamentarnej komisji budżetowej a później także w parlamencie samym zapadła uchwała, aby podwyższyć wojenne wsparcie położnic z 1 mk. na 1,50 dziennie. Do uchwał tych przychyliła się teraz Rada związkowa i wydała na dniu 2 czerwca 1917 r. odnośne rozporządzenie. Jako powód podwyższenia podano podrożenie środków spożywczych. Podwyższenie dotyczy tylko żon zaciągniętych pod broń żołnierzy i matek dzieci nieślubnych, których ojcowie służą w wojsku. Położnicom, których wsparcie położnicze jedynie z tego powodu przysługuje, że same należą do kas chorych, udzielać się będzie wsparcia tylko w tej wysokości, jaką przypisują ustawy odnośnej kasy. Wyższe wsparcie położnicze płacic się będzie od dnia ogłoszenia powyższego rozporządzenia, lecz nie za czas ubiegły.

* **Zmiana własności.** Strzelno. 45 morgowe gospodarstwo wdowy p. Antoniny Rosińskiej w Włostowie przeszło w sprzedaży przymusowej na własność gospodarza p. Antoniego Rosińskiego z Chrosna za cenę 40,000 marek.

* **Postrzelony włamywacz.** Bydgoszcz. Tutejsza policja kryminalna ujęła dawno poszukiwanego włamywacza w domu przy ulicy Kolejowej. Gdy go urzędnik policji kryminalnej aresztował, odebrał mu natychmiast wielki sztylet, który miał przy sobie. Aresztant usiłował następnie zbiedz, a ponieważ na trzykrotne wezwanie nie stanął, urzędnik strzelił. Kula trafiła go w nogę. Jest nim pewien rzekomy technik, karany już domem karnym. W jego pomieszkaniu znaleziono cały skład skradzionych rzeczy.

* **Na 100,000 marek grzywny** względnie dwa lata więzienia skazała izba karna w Norymberdze dyrektora browaru Lederera w Norymberdze, Alberta von Mühldorfera, za oszukańczą sprzedaż słodu.

* **Na dożywotnie więzienie** skazał sąd przysięgłych w Aurich 30 letniego czyściciela Krzysztofa Chrittoffera z Burhafe. Ch. włamał się w nocy dnia 2 stycznia r. 1914 do zboru ewangelickiego w Reepsholt, a gdy pastor Loets usiłował go przytrzymać, zbrodniarz pastora zastrzelił.

* **Ucieczka mordercy.** Skazany w Świdnicy na śmierć za morderstwo rabunkowe morderca Kraft, podczas przechadzki na podwórzu więziennem uderzył dozórcę Prause'go tak, że tenże upadł bezprzytomny. Morderca uciekł następnie na ulicę. Przy przekradaniu się przez płot pochwycony został przez pewnego podoficera i odstawiony napowrót do więzienia.

* **Skarszewy.** Posiedziciel Scharmach z Schwarzhof wiózł drogą drzewo. W tym czasie przechodziły 5 i 9-letnie siostry Scharmach przez drogę, chcąc iść do babki, mieszkającej na wybudowaniu. Jedna z wystających belek uderzyła 5-letnią dziewczynkę tak nieszczęśliwie w głowę, że pękła jej czaszka i śmierć nastąpiła na miejscu.

Sztum. W Pierzchowicach spalił się dom robotniczy i chlew właściciela Krajnika. Ogień spowodował piorun.

* **Śmierć dziewięciu strażak w.** W Rollegg pod Wreissbergiem w Saksonji spłonęła posiadłość pewnego gospodarza, przyczem dziewięciu strażaków znalazło śmierć pod gruzami zapadającego dachu.

* **Ohydne morderstwo w Kaliszu.** Z Kalisza donoszą do pism warszawskich: W tych dniach w jednym z domów przy ulicy Górnej wykryto zakopanego trupa. Funkcjonarjusze policyjni po wykopaniu dołu, głębokości półtora metra w szopie, znaleźli w worku szkielet wraz z częściami garderoby. O rozpoznaniu trupa na razie nie było mowy. Przeprowadzone śledztwo wyjaśniło jednak, że zamordowanym jest izraelita, Aron Makowski, 40-letni były rysownik fabryki haftów Meisnera, który zaginął na początku 1915 roku i o którem odtąd nie słyszano. Makowski na początku wojny zajmował się drobnym handlem, miał zapewne kilka rubli przy sobie i został zamordowany prawdopodobnie w celu rabunku. Od dwóch przeszło lat trup jego znajdował się w ziemi. Zbrodnię wykryto dzięki sprzeczce dwóch mężczyzn. Policja śledcza jest już na tropie morderstwa.

* **Teatr lwowski na froncie.** Jak donoszą dzienniki lwowskie, organizuje się we Lwowie ciekawy i aktualny eksperyment. Oto zawiązało się pod kierownictwem p. Jana Nowackiego, tournée sceniczne, które będzie objeżdżało pozycje na froncie rosyjskim, aby żołnierzom polskim dać możność usłyszenia polskich artystów i uprzyjemnienia im nielicznych chwil wolnych w ciężkim trudzie wojny. Jak słychać, w przedsięwzięciu tem wezmą udział pierwszorzędne siły sceny lwowskiej.

* **Wojenne pogrzeby w Warszawie.** Z powodu braku koni i wysokich cen za przewóz zwłok karawanami, wprowadzono w szpitalach tani sposób przewożenia zwłok na wózkach ręcznych, ciągnionych przez ludzi. Oto, co czytamy w »Kurjerze Warszawskim»: «Wczoraj rano ze szpitala «Dzieciątka Jezus« po raz pierwszy wyruszyły jednocześnie dwa pogrzeby, poprzedzone przez duchowieństwo; trumny ze zwłokami pomieszczone były na dwóch wózkach ręcznych, z których każdy ciągnęło dwóch ludzi. Orszaki żałobne zamykały Siostry Miłosierdzia, oraz dzieci z domu wychowawczego. Wózki te malowane są na czarno, dwukołowe, mają podwyższenie na trumnę, jak na karawanach konnych. Ludność niezamożna niechętnie się zgadza na urządzenie pogrzebów przy pomocy wózków ręcznych, przedkładając raczej o wiele droższe karawany konne.

* **Kalendarz.** Sobota dnia 16 czerwca: Benona b. Wschód słońca o godzinie 3 minut 39 — zachód o godzinie 8 minut 22.

Urząd stanu cywilnego.

Z dnia 13 czerwca.

Umarli:

Wdowa Jadwiga Hoppenheit z d. Jasińska 82 l. Alfons Lubawa 1 r. i 8 mies. Hafciarka Ewa Hoffmann 42 l. Wdowa Marjanna Piechocka z d. Mańkowska 61 l. Marja Bochyńska 4 mies. Wdowa Marja Sroka z d. Grzybowska 45 l. Kupiec Ismar Kantorowicz 64 l. Wdowa Franciszka Wolff z d. Błazecka 81 l. Portjer Oton Gottschalk 47 l.

Z dnia 14 czerwca.

Umarli:

Żołnierz, książkowy Bolesław Woźniak 20 l. Żołnierz, drogerzysta Stefan Fiksiński 21 l. Podoficer, robotnik Franciszek Witasiak 32 l. Mistrz stolarski Karol Poliński 56 l. Profesor Antoni Drygas 70 l. Cukiernik Władysław Jakubowski 48 l. Robotnik Franciszek Przybylski 73 l. Wdowa Łebińska z d. Gościcka owd. Bogusławska.

Steuerzahlung.

Infolge späterer Zustellung der Steuerzettel für 1917 ist unsere Steuerkasse bis 30. Juni auch an den Nachmittagen von 3½ bis 4 Uhr geöffnet. Im Monat Juli ist die Kasse Nachmittags wegen dringender innerer Arbeiten geschlossen.

Die Steuern für das Vierteljahr April-Juni werden von den auf dem Steuerzettel angegebenen Banken ebenfals bis Ende Juni entgegengenommen.

Zur Vermeidung späteren Andranges empfehlen wir Zahlung bald nach Empfang des Steuerzettels.

Posen, den 13. Juni 1917.

Der Magistrat IV.

Quo vadis Domine?

(Dokąd idziesz Panie?)

Powieść historyczna, z czasów prześladowania chrześcian za panowania Nerona, **Sienkiewicza.** — — — — — — — —

mamy znowu na składzie.

Wydanie bardzo ładne, ilustrowane w bardzo gustownej oprawie.

Książka ta kosztuje
tylko 2,00 mk.

z fr. przesełką 2,25 mk. Kto tej książki od nas niedostał, dla tego, że była wyczerpana, ten może ją teraz otrzymać.

FR. CHOCIESZYŃSKI, Poznań — Posen.

Co tylko wyszło:

Szkoła na harmonikę

do samonauczenia się gry na harmonice z liczbami i nutami, zawierająca również wielką liczbę znanych i ulubionych sztuk muzycznych, — — jak tańcy, pieśni, marszy itd. — —

Cena tylko 1 mk., z franko przesełką 1,10 mk.

Polecam i przesełam odwrotnie

Fr. Chocieszyński, Poznań—Posen.

Wczesne zamówienie

na

Żniwiarki i kosiarki

Grabie konne
Przetrząsacze
do siana
Grabie do pokosów
upraszają

Bracia Lesser

Fabryka maszyn **Poznań.**

Polecam się jako

arkuszerka

obwodowa

Marta Kunze,
Niepruszewo p. Otusch.

Sumienni, trzeźw przytem grzeczni i wymowni ludzie zawsze jeszcze znajdą **lekkie a dobrze płatne zajęcie** (także poboczne. I panie mogą snadnie podołać temu zajęciu, **które dla każdego Polaka jest zaszczytnem** Zgł. upr. się adr.: Postschliessfach 254 Poznań-Posen. Dołączyć na odpowiedź 15 fen znaczek.

Potrzebni od lipca: **Kamerdyner** żon. **Stangret** kaw. Pierwsza **pokojowa** do dw. Procederowy pośrednik poszuk **Franciszek Niedzielski,** Posen, Wienerstr. 6. Tel. 1038

Poszukuję kupna lub dzierż.

młyna wodnego

M. Kudliński,
Posen, Augustastr. 10 a.

UCZNIA

oraz **dziewczę** do drukarni poszukuje zaraz lub później druk. nakład. **Braci Winiewiczów** ul. Berlińska 5.

Chłopcy lub dziewczęta

do roznoszenia gazet w mieście i na Jeżycach mogą się zaraz zgłosić do

drukarni „Wielkopol."

Pomocnik ogrodniczy

poszukuje posady

zaraz lub od 1. 7. 17., najchętw poznańskiem. Zgłosz. przyjm. eksped. Wielkopol. pod nr. 830.

Co tylko wyszło:

Humor wojenny

Dziełko to zawiera 58 zajmujących powiastek, wierszy, urywków o wojnie, jako to:

„Kiedy będzie koniec wojny", „Jak wyjść za mąż podczas wojny?" „Pech cara", „Kobiety podczas wojny", „Batiuszka prosi", „Czego nam brak?", „Wojna lekarstwem", „Epidemia żołnierska", „Wesoła rzecz o carze", „Lepiej w okopach" „Mądry rekrut", „Za co się kto bije", „Pchła wobec wojny", „Wesoły nieboszczyk" itd. itd.

Mimo strasznych okropności wojny obecnej, humor nie stracił nic z swych praw. Kto się chce o tem przekonać i szczerze uśmiać, temu polecamy nabycie niniejszej książki.

Cena tylko 40 fen. z fr. przesełką.

— Poleca i przesełа odwrotnie —

FR. CHOCIESZYŃSKI, Poznań-Posen.

Dziewczę

do dzieci może się zgł. od 1. 7. 17. do **A. Rypińskiego,** ulica Wodna 8, parter.

Młodszy

pomocnik

lub **starszy uczeń** potrzebny **zaraz** lub od 1. 7. rb. do

handlu żelaza

na prowincję, blizko Poznania. Zgłosz. przyjm. eksped. Wielkopol. pod nr. 821.

Panienka

z lepsz. domu 15 let, pragnie się wyuczyć **w składzie strojów** lub innym przemyśle przy wol. utrzym. włącznie przyodz. za co może też pomagać w pracach dom. i w kuch. Zgłosz. do eksped. Wielkopol. pod nr. 500.

Chłopiec

może się zaraz zgłosić do

drukarni „Wielkopol."

Berlin, dnia 1 czerwca 1917.

Ciągnienie przedpołudniowe.

Kwoty, przy których wygrana nie oznaczona w nawiasach wygrywają 240 marek.

119 279 [1000] 336 401 [500] 25 91 607 899 992 **1**197 245 312 55 489 [1000] 545 682 755 89 986 [500] **2**078 118 466 81 619 [3000] 711 909 **3**031 288 96 334 42 77 99 619 20 880 **4**120 98 401 [1000] 563 854 769 953 **5**055 [1000] 484 589 714 **6**080 233 328 39 512 762 **7**006 71 159 413 636 717 88 816 41 [3000] 65 92 **8**030 238 64 84 365 475 712 33 49 990 **8**078 105 28 79 203 88 335 [1000] 592 [500] 853 921 93 [500]

10206 370 470 644 716 84 836 52 **11**300 423 54 500 1 **12**019 22 236 348 525 28 676 88 829 **13**012 61 93 [1000] 140 93 211 362 461 535 [500] 82 638 75 919 **14**072 77 [1000] 94 169 316 436 533 637 76 725 71 **15**030 84 53 99 191 [500] 852 933 59 23 **16**010 193 99 869 917 39 **17**032 147 347 534 49 78 659 974 **18**033 68 218 56 324 455 669 943 **19**033 48 [1000] 144 77 214 38 395 98 525 29 638 93 721 93 99

20022 269 412 **21**002 319 50 480 630 33 [3000] 83 815 16 35 38 71 **22**102 73 [500] 246 92 [500] 451 551 616 19 798 **23**126 89 [3000] 378 639 984 **24**227 326 78 591 832 70 71 948 **25**023 102 205 68 [500] 384 540 56 60 760 54 84 957 **26**126 54 324 487 561 82 99 803 **27**016 130 296 351 72 469 97 [500] 665 753 882 911 54 80 **28**113 221 330 408 538 52 711 [500] 326 34 71 959 94 **29**045 654 62 774 94 800 2 95

30171 207 354 89 485 92 545 66 724 68 885 **31**283 301 [500] 550 73 [500] 620 913 30 55 69 [500] **32**083 183 82 251 344 [500] 91 [500] 421 61 [500] 527 83 94 699 890 936 74 **33**002 105 87 214 20 340 412 675 703 **34**095 [500] 153 236 519 38 **35**409 49 [1000] 85 545 665 712 42 73 **36**261 608 847 63 389 **37**038 64 167 261 69 884 510 50 603 43 [1000] 89 941 52 **38**019 45 192 249 [1000] 403 708 15 **38**092 197 220 29 61 328 514 651 66 862 941

40242 358 90 425 84 676 739 817 19 28 78 **41**281 338 720 805 83 99 927 **42**018 567 623 730 **43**025 [1000] 98 128 [3000] 60 213 52 87 378 657812 909 **44**068 73 75 147 206 392 97 477 914 **45**321 462 621 [500] 831 60 995 **46**075 86 [1000] 243 694 467 563 838 948 **47**008 58 212 364 523 79 739 77 965 [500] **43**007 141 [1000] 80 419 84 724 **49**043 359 548 [1000] 61 85

50197 336 94 404 24 42 625 91 [3000] 727 89 [1000] 97 [500] 916 **51**255 87 [1000] 442 50 [1000] 78 709 20 53 970 **52**021 80 182 312 26 87 457 [3000] 698 904 6 50 59 **53**047 97 151 532 812 729 844 916 **54**066 102 308 432 65 607 9 94 764 856 903 **55**177 238 77 79 91 520 74 613 46 747 890 999 **56**233 465 584 661 800 10 [500] 18 939 77 **57**486 679 723 826 93 **58**020 064 292 458 588 810 37 791 814 **58**000 200 364 93 460 550 69 609 [1000] 894 917 [1000] 63 68 99

60193 250 302 537 **61**004 221 [3000] 28 338 44 79 544 650 [1000] 896 984 **62**014 78 454 59 505 59 693 735 **63**002 [500] 55 148 70 211 61 312 21 [500] 44 570 663 843 **64**031 141 49 325 861 917 [500] **65**341 73 719 39 46 [1000] 826 52 [3000] 900 [1000] 79 [1000] **66**095 207 [500] 27 749 838 65 67 **67**139 205 404 60 701 42 52 **68**000 105 213 29 319 22 60 735 879 921 [500] **69**077 [1000] 184 213 78 94 360 405 [1000] 515 37 600 794

70087 101 371 580 [1000] 705 20 835 994 **71**243 393 533 684 737 971 **72**010 42 180 99 527 88 753 802 [1000] 96 **73**041 48 50 137 46 207 385 566 75 761 73 **74**038 253 90 360 [3000] 512 689 90 778 808 **75**035 87 247 457 592 625 752 849 **76**293 335 81 564 703 45 826 51 82 **77**156 217 57 510 687 [10 000] 942 **78**149 68 96 519 973 **79**186 88 203 854 87 907

80032 58 431 73 503 35 953 **81**299 644 **82**204 19 55 403 95 525 806 **83**100 57 328 [1000] 41 61 533 **84**165 [1000] 316 469 778 871 91 923 **85**097 496 589 653 [500] 65 87 812 42 59 901 57 **86**031 150 98 226 383 470 806 951 **87**042 71 142 77 294 328 55 66 486 915 [1000] 47 76 **88**336 723 819 952 **89**015 38 184 [1000] 629 847 63 [3000] 933

90177 211 408 517 619 [1000] 743 [500] 892 919 90 **91**139 386 92 429 628 703 10 95 912 83 [500] 97 [500] **92**061 120 230 [1000] 378 415 36 74 577 694 766 886 **93**012 175 317 48 [500] 58 [1000] 93 529 865 **94**334 425 502 671 756 962 [1000] **95**098 138 362 455 61 [500] 524 74 775 835 76 926 **96**064 272 768 **97**181 218 520 662 735 68 887 [3000] **98**076 104 [1000] 76 231 476 97 [500] 547 634 43 820 937 **99**049 61 278 361 663 [500] 752 [1000] 885

100174 221 390 700 802 39 **101**143 76 343 499 637 796 [500] 860 **102**047 82 87 275 392 [500] 404 28 69 578 648 729 801 996 **103**003 55 81 483 574 696 702 4 6 916 **104**098 198 485 509 944 **105**216 45 79 365 482 519 689 908 27 38 **106**030 68 [500] 83 116 290 98 326 [500] 86 [500] 92 436 42 61 814 32 [1000] 48 979 **107**144 64 238 305 426 70 [5000] 576 [500] 737 893 929 53 84 [3000] **108**061 280 415 655 909 **109**010 88 154 [500] 83 276 460 850 68

110187 [500] 283 510 17 64 722 954 75 [1000] **111**077 305 400 816 959 **112**179 286 355 410 47 501 936 80 [1000] **113**402 7 528 46 90 623 54 [10000] 56 755 74 838 **114**383 451 [500] 94 584 638 757 845 **115**142 494 568 624 47 754 **116**010 142 340 82 666 732 96 851 920 **117**020 422 521 40 42 [3000] 745 58 **118**199 379 498 622 949 **119**107 45 57 201 71 339 [3000] 500 10 99 625

120157 229 36 72 558 644 768 945 **121**148 403 [1000] 58 533 695 881 913 99 **122**027 116 291 346 656 86 93 762 840 **123**027 [500] 90 102 64 75 78 97 200 65 [3000] 67 314 [500] 802 60 **124**053 73 106 [500] 70 [500] 311 575 654 756 [500] 997 **125**031 40 60 [1000] 263 339 65 85 509 620 45 [500] 705 818 **126**103 [1000] 228 69 394 437 74 83 595 619 52 68 872 938 **127**187 226 34 371 [3000] 72 601 836 89 **128**479 [3000] 590 945 57 **129**134 57 [500] 263 20 [500] 350 533 [500] 63 717 837 92 994

130837 463 543 **131**124 312 494 525 84 642 69 83 988 **132**021 24 [1000] 82 562 [500] 742 849 913 **133**096 108 7 604 26 700 28 **134**03[illegible] 50 142 6[illegible] 84 94 472 [1000] 575 612 [500] 812 919 **135**065 258 332 453 836 86 94 **136**036 118 76 230 439 82 715 933 55 [1000] **137**121 270 [1000] 328 [1000] 426 506 622 [500] 67 [1000] 799 909 39 42 932 [500] 97 **138**119 85 292 95 394 459 564 889 **139**096 150 436 51 [1000] 98 566 771 851 [5000] 92

140104 283 94 320 73 560 **141**042 107 71 275 471 81 560 642 79 763 898 **142**036 229 388 [1000] 588 684 824 [1000] 89 907 37 **143**065 245 74 467 728 972 **144**058 152 [1000] 330 505 34 [500] 36 600 [500] 54 805 6 910 30 **145**139 68 272 [1000] 54 444 [500] **146**007 14 174 257 382 534 624 35 854 [1000] 909 **147**017 48 92 [500] 135 346 69 585 687 722 [500] 861 965 66 **148**082 152 261 80 318 [500] 52 78 92 439 80 613 90 [500] 91 980 **149**037 119 [500] 73 317 87 418 [500] 74 641 56 86 708 18 62 [500] 90

150189 337 78 [10000] 623 766 87 870 **151**221 343 [500] 403 63 [1000] 705 **152**117 56 215 44 58 [3000] 88 309 419 853 **153**172 281 507 49 [3000] 616 731 71 **154**022 [555] 60 135 98 778 815 **155**092 118 76 96 [500] 419 527 [500] 53 56 733 **156**021 42 121 69 246 437 46 622 42 742 55 **157**193 263 759 [500] **158**121 299 386 89 518 98 654 713 950 **159**009 34 43 328 [500] 76 502 863 945 69

160021 75 234 432 717 989 97 [500] **161**164 566 [500] 697 [3000] **162**004 18 168 74 394 720 30 901 94 **163**000 [500] 53 83 124 292 95 503 442 742 72 847 **164**077 144 311 685 [500] 626 67 788 856 63 **165**010 93 329 43 416 533 679 825 [500] 86 **166**033 236 582 665 [500] 93 [3000] 808 27 64 85 928 **167**181 230 [1000] 383 469 [3000] 72 622 61 68 710 930 **168**167 [1000] 312 [500] 617 [500] 711 62 916 **169**103 5 [500] 86 642 747 922 81

170070 94 166 423 24 86 [1000] 90 632 728 872 90 954 **171**037 163 436 89 502 644 725 824 **172**019 59 132 [500] 218 58 879 497 639 742 982 **173**093 160 [500] 704 800 9 61 **174**200 53 309 [500] 73 461 579 964 [500] **175**049 157 [1000] 324 39 65 [illegible] 49 536 783 8[illegible] [500] **176**029 259 873 408 695 **177**029 36 162 91 235 78 325 513 [3000] 54 723 41 828 85 **178**018 [500] 110 487 510 [3000] 92 **179**044 102 353 89 475 891 757 [500]

180025 100 19 60 220 [500] 29 37 82 434 891 929 **181**000 42 60 199 275 632 783 937 **182**075 [1000, 544 606 722 [500] 66 823 **183**205 21 [3000] 62 412 61 75 670 76 [500] 78 710 810 [3000] **184**014 [500] 189 254 76 432 50 523 866 87 [1000] 952 **185**008 292 509 11 480 777 974 **186**044 70 242 347 448 542 44 [5000] 680 [500] 997 **187**188 [1000] 211 49 542 [500, 830 **188**229 683 844 917 [500] 64 **189**042 330 43 592 623 76 87 779

190041 214 485 525 55 845 918 31 [3000] 44 **191**216 720 55 **192**038 48 65 97 521 [500] 456 945 **193**217 94 380 412 51 89 555 68 659 71 725 908 **194**045 74 81 138 268 424 544 717 851 970 **195**053 83 186 460 713 951 [1000] **196**095 210 308 65 [500] 557 94 **197**016 66 176 225 40 305 48 450 537 615 93 850 **198**004 147 **199**150 330 [3000] 34 412 86 606 45 746

200033 64 161 291 99 367 [500] 91 [3000] 99 400 45 632 35 796 903 78 90 **201**248 661 784 89 815 [500] 923 **202**076 190 351 400 572 797 813 959 [1000] **203**016 44 [1000] 302 16 415 [1000] 72 574 84 739 808 90 **204**129 95 280 454 598 808 80 **205**107 231 701 807 927 82 **206**053 279 353 [500] 418 707 848 [1000] 97 992 **207**197 201 358 69 438 55 550 **208**072 252 59 388 91 467 71 598 [500] 610 872 917 **209**009 378 865 60

210013 47 407 559 775 810 31 89 69 [1000] 98 [500] **211**037 122 330 [1000] 75 91 459 545 777 **212**191 234 66 361 510 69 855 960 78 **213**040 99 245 61 [3000] 309 417 94 515 [500 637 789 [500] 938 61 **214**056 91 [500] 318 75 91 301 641 765 835 68 **215**007 199 [3000] 723 46 820 [1000] 991 **216**155 85 96 550 602 709 10 818 **217**057 139 223 94 327 94 643 48 901 [3000] 15 [1000] **218**055 181 263 519 644 **219**032 66 93 192 240 82 93 [500] 98 527 637 [500] 84 [500] 714 833 45 48 934

220123 365 10 440 605 790 96 896 **221**158 271 78 [500] 516 891 951 **222**010 131 [500] 255 340 690 **223**003 81 269 402 629 714 896 904 8 **224**056 161 54 385 480 [1000] 650 839 [3000] 89 **225**086 87 169 270 303 35 437 72 550 96 603 8 94 [500] 927 79 **226**031 64 148 [1000] 206 449 52 [500] 768 [1000] 877 99 **227**086 138 63 208 328 463 [500] 84 535 608 878 80 83 **228**016 52 [500] 856 453 518 647 928 [500] 59 **229**053 82 [1000] 93 118 83 255 387 707 27 43 845 912 51 [500] 78 [1000] 89

230140 50 352 60 [500] 406 639 988 **231**148 64 65 345 485 582 850 **232**108 266 313 432 679 731 63 881 35 64 [1000] 940 [1000] 59 [500] 63 **233**047 120 211 415 28 67 809 78 910

Ciągnienie popołudniowe.

479 561 [3000] 945 **1**113 [1000] 236 44 61 587 993 **2**015 103 315 449 59 78 516 654 728 **3**128 [500] 213 357 577 692 724 862 964 **4**089 [30 000] 152 282 336 [1000] 56 778 86 [1000] 93 827 61 **5**186 210 [1000] 303 494 95 627 [500] 31 [3000] 821 26 **6**035 235 384 565 68 613 780 826 34 971 94 [1000] **7**103 260 74 89 476 560 864 89 919 **8**155 67 [1000] 326 480 554 677 700 [1000] 16 [500] 50 **9**022 160 [1000] 270 [500] 72 76 [1000] 91 [1000] 320 [500] 87 432 640 811 978

10020 45 54 315 21 412 704 [1000] 74 **11**081 201 17 252 764 **12**361 462 610 712 64 [3000] **13**200 8 [3000] 470 72 796 852 **14**023 109 50 73 97 409 506 20 54 607 67 84 840 **15**232 57 304 6 65 80 457 [1000] 623 707 [1000] 94 973 **16**043 364 93 96 424 76 554 672 748 814 910 77 **17**027 92 201 38 75 606 91 742 43 890 962 84 92 **18**093 109 [1000] 346 77 379 709 859 940 42 51 90 **19**002 22 181 271 349 407 535 56 86 633 68 807

20044 269 41 51 567 89 814 56 937 **21**125 45 200 416 574 95 661 913 [1000] **22**008 260 93 314 431 562 689 99 722 **23**037 [500] 141 64 525 59 604 709 13 44 803 7 30 **24**101 28 40 59 264 542 57 677 712 839 62 **25**415 50 533 781 906 **26**068 405 78 [1000] 516 57 853 **27**113 359 [1000] 468 [1000] 546 99 775 991 **28**407 10 617 [1000] 46 80 707 9[illegible] **29**049 73 129 258 94 316 63 433 [500] 844 903 86

30076 [1000] 261 332 564 610 44 706 812 26 986 **31**008 87 [500] 92 112 251 728 59 91 840 87 **32**108 [illegible] 830 43 **33**126 24 210 [1000] 452 581 677 794 974 **34**070 119 48 219 547 [3000] 416 534 80 767 821 89 966 **35**030 53 225 48 [illegible] 404 616 768 821 31 980 **36**320 80 [1000] 61 99 455 623 74 837 79 80 **37**129 31 223 53 68 421 [1000] 93 550 [500] 080 874 **38**079 165 88 200 49 857 60 66 **39**081 101 278 370 422 [illegible] 71 85 700 885

40218 419 47 543 68 622 89 826 963 **41**056 146 64 504 92 414 44 81 564 85 800 14 28 70[illegible] 846 81 958 **42**001 163 93 388 451 [500] 710 915 68 [illegible] 57 848 75 677 843 **44**029 310 428 35 642 774 **45**200 2 302 7 59 527 49 721 86 823 [5000] 922 31 **46**016 177 500 652 79 771 [illegible] 800 70 980 **47**064 91 372 555 [illegible] 004 761 58 811 9 0 **48**053 105 37 259 349 408 518 [illegible] 755 860 81 922 **49**026 199 330 [500] 57 [1000] [illegible] 951

50121 59 71 305 31 829 944 50 **51**319 517 21 35 **52**316 68 436 [illegible] 70 501 8 25 37 602 [500] 43 792 **53**066 157 60 80 891 98 881 914 **54**001 59 177 [500] [illegible] 480 669 899 [800] 986 98 **55**082 88 114 537 601 27 849 **56**001 448 69 [3000] 854 **57**318 717 92 927 62 **58**100 [500] 421 526 62 615 91 757 82 [3000] **59**047 141 402 18 538 55 [500] 621 30 774 858 996

60039 59 107 27 [3000] 28 46 [1000] 56 72 287 95 96 432 668 773 **61**175 814 18 969 **62**040 277 353 443 88 594 632 823 941 **63**134 208 303 680 **64**186 112 18 445 [600] 604 83 [3000] 49 724 38 43 57 62 [500] 946 **65**029 119 28 [1000] 401 584 642 [1000] 50 897 **66**030 87 110 267 319 20 477 699 751 972 **67**383 440 73 655 756 856 **68**016 71 [500] 340 416 69 70 519 648 785 874 983 **69**030 197 286 517 21 639 742 919

70034 140 299 315 545 83 969 **71**688 713 846 975 **72**091 331 443 70 511 683 824 88 **73**307 596 811 42 **74**277 416 23 641 56 62 777 **75**043 67 70 137 [50[illegible] 366 420 79 84 94 588 632 631 60 820 30 81 **76**188 [500] 220 52 87 329 98 818 **77**096 [500] 139 321 508 821 985 **78**044 67 78 248 80 302 49 58 73 563 902 **79**166 331 53 404 [1000] 52 559 743 808 19 83 951 62 [500]

80115 81 512 632 35 [500] 82 94 712 [1000 977 **81**025 374 470 584 695 745 991 **82**009 [1000] 290 327 493 810 30 81 724 808 **83**020 231 334 84 503 721 829 **84**043 134 73 90 214 44 [1000] 49 65 482 567 702 95 895 **85**093 96 [500] 566 864 **86**148 379 751 **87**089 [illegible] 271 473 587 **88**120 61 411 61 723 886 969 97 **89**048 75 380 419 550 610 27 766 81

90089 63 72 195 216 33 364 [1000] 945 85 **91**272 [illegible] 455 633 [3000] 825 83 918 55 [500] 62 65 [500] **92**019 89 150 255 75 514 685 90 745 77 96 **93**318 88 [illegible] 704 [500] 69 81 820 24 **94**077 87 314 33 47 537 617 **95**388 411 525 [1000] 80 736 82 97 **96**033 236 52 59 508 695 833 [1000] 953 55 **97**147 258 92 388 [3000] 96 557 716 914 **98**012 94 95 174 [500] 95 388 481 84 642 **99**221 303 44 498 510 39 41 63 72 775 866 559 65 79 **100**005 17 97 340 416 90 567 657 722 953 **101**164 80 405 67 546 88 **102**225 77 331 466 607 29 87 859 **103**283 [500] 563 662 767 882 946 **104**054 [1000] 261 407 512 47 694 806 22 28 9[illegible] **105**055 145 86 439 59 [500] 745 55 808 922 39 98 **106**041 84 95 165 96 234 385 447 **107**004 122 40 312 [1000] 488 574 **108**140 229 77 578 79 688 79 84 855 977 90 [1000] 97 **109**001 [500] 70 2[illegible] 65 483 583 606 41 727 92 873 819

110056 59 136 359 86 422 37 [3000] 47 542 799 881 965 **111**243 325 49 452 583 757 **112**373 584 92 824 39 958 **113**040 [1000] 57 477 719 90 822 [500] 80 **114**022 62 179 [500] 268 372 431 975 **115**073 176 711 879 954 **116**048 101 290 420 585 635 931 **117**122 59 388 715 23 35 [500] 90 857 977 **118**252 78 97 [1000] 327 66 539 640 95 [500] 980 **119**298 344 527 709 72 934 **120**366 403 506 61 75 648 798 [500] 912 **121**050 293 399 570 [1000] 840 900 [1000] 66 **122**258 538 49 **123**006 [500] 94 239 [1000] 88 306 20 420 22 38 66 73 80 840 87 [500] **124**041 116 335 488 562 91 721 [3000] 823 42 **125**107 228 478 565 611 737 825 77 932 59 [8000] **126**034 80 144 412 42 725 64 [500] 69 813 [3000] 51 [1000] 939 53 **127**112 56 221 22 [1000] 322 [1000] 575 952 **128**018 226 317 510 84 611 741 844 912 **129**031 [1000] 64 [1000] 68 315 447 574 [500] 829 937 [500]

130108 282 486 787 802 **131**126 257 373 560 823 58 912 29 **132**434 46 90 549 619 34 701 811 13 [1000] 961 **133**144 304 90 453 549 622 750 859 **134**227 369 402 595 690 737 970 93 [1000] **135**155 201 360 [500] 505 83 639 [500] 821 49 [3000] 96 917 18 87 **136**010 109 39 44 228 459 [1000] 63 551 601 52 90 723 60 842 **137**042 167 224 28 643 65 700 823 **138**001 64 126 256 370 582 626 852 951 **139**012 331 401 784 811 80 965 [500] 94

140064 120 [1000] 46 60 304 43 405 524 600 15 763 86 **141**001 155 347 644 809 903 **142**054 [3000] 180 358 77 612 62 780 [3000] 808 33 49 964 **143**007 [3000] 155 306 493 611 19 783 828 **144**295 337 524 606 84 893 99 **145**053 549 856 [500] 904 57 **146**0 0 285 314 56 725 84 **147**010 136 414 590 601 40 88 743 46 53 801 16 75 93 960 **148**040 105 385 421 555 73 85 632 806 951 **149**040 [500] 233 325 47 74 81 91 585 608

150141 339 527 **151**094 129 209 12 384 543 [500] 697 746 86 865 69 94 [500] 994 [500] **152**016 46 411 [1000] 512 [3000] 868 67 747 993 **153**196 294 [314 359 89 **154**201 372 617 772 **155**038 [1000] 171 310 84 95 318 400 575 677 725 988 **156**078 130 [3000] 270 427 523 84 [1000] 717 828 64 **157**[illegible] 63 360 85 510 [1000] 39 **158**0 2 154 99 230 336 74 417 7[illegible] 27 99 813 19 **159**02[illegible] 106 70 260 531 [500] 737

160018 20 384 85 455 99 529 94 633 52 71 779 981 **161**073 [500] 91 209 27 483 529 661 752 57 868 **162**089 201 7 45 333 482 608 745 [500] 941 **163**012 334 428 542 69 719 955 99 **164**2.7 638 629 83 981 **165**081 [500] 451 57 774 95 837 61 **166**063 207 409 537 [1000] 926 57 **167**011 [1000] 34 168 251 594 741 993 9 2 **168**023 58 323 31 34 47 446 560 65 92 [500] 619 794 821 43 65 **169**013 126 470 [500] 503 [500] 76 710 939 **170**075 451 549 755 **171**018 91 176 349 93 473 601 **175 080** 60 85 [500] 732 **172**581 87 683 771 945 71 **173**325 540 93 658 84 767 **174**118 48 459 503 [500 901 [1000 **175**013 37 145 61 213 442 654 [3000] 95 768 932 88 [500] **176**043 154 311 46 64 [1000] 504 564 713 [500] 98 849 [1000] 63 67 83 951 67 85 **177**075 157 411 85 541 624 802 93 **178**381 [500] 463 84 633 830 **179**025 93 160 205 355 68 [1000] 415 530 45 702 7 [illegible]

180050 122 96 249 84 369 636 754 842 45 **181**031 193 428 69 525 645 96 718 86 982 **182**015 174 93 327 457 91 789 805 64 **183**173 217 300 58 443 610 25 31 708 15 891 937 72 **184**064 103 66 208 472 515 39 83 739 **185**048 67 358 [500] 90 [3000] 433 708 18 872 67 948 [3000] **186**171 434 536 693 887 **187**031 [500] 45 50 165 316 655 712 **188**059 102 12 293 614 41 **189**032 259 90 322 34 401 537 621 880

190090 384 96 543 45 [1000] 57 724 93 982 **191**066 102 353 455 712 68 912 **192**031 60 190 335 [500] 429 667 762 96 841 60 991 **193**506 878 952 80 **194**353 416 48 68 619 756 **195**042 115 47 278 490 781 893 940 **196**078 80 [1000] 255 401 589 [500] 654 69 733 85 937 70 96 **197**086 168 257 463 607 750 978 **198**059 164 253 378 431 602 **199**052 347 604 68 761 839 955 87 [1000]

200232 50 594 560 603 38 912 20 36 **201**024 80 83 94 539 639 74 981 **202**096 127 96 569 658 **203**213 [500] 64 [500 363 439 522 700 [1000] 99 855 67 [1000] 917 **204**044 72 103 272 447 76 509 93 760 830 **205**020 261 [500] 84 408 556 724 31 882 96 **206**209 90 300 500 612 701 69 967 **207**001 126 83 297 318 [500] 43 634 95 756 72 851 **208**045 207 [500] 85 90 877 **209**100 89 329 681 745 79 864 916 47

210001 193 473 512 91 751 996 [500] **211**077 205 [10 000] 21 58 [500] 347 544 76 [500] 709 803 947 **212**005 455 79 755 58 823 29 [3000] 38 971 **213**504 8 320 44 402 16 744 **214**161 277 [500] 405 17 589 758 [1000] 847 70 970 **215**263 70 82 359 97 464 646 913 **216**006 158 276 [1000] 508 738 **217**005 55 43 253 70 74 324 465 514 [500] 40 46 784 831 [500] **218**216 453 798 849 **219**311 28 [1000] 81 412 508 16 879

220033 518 600 716 50 [1000] 913 84 **221**043 [1000] 98 236 69 353 [1000] 462 [3000] 94 552 [500] 627 712 896 947 52 91 [3000] **222**100 54 [3000] 339 496 624 743 808 13 923 **223**031 102 68 354 [1000] 92 619 978 **224**130 85 209 525 [3000] 444 93 588 766 823 **225**010 11 21 96 139 [500] 46 [1000] 293 336 422 796 **226**029 383 494 [574 [3000] 79 818 22 28 [500] 43 [40000] 893 [3000] **227**013 90 148 231 691 70910 29 [1000] 892 924 81 98 **228**278 352 63 477 544 608 780 87 813 58 92 2 **229**241 301 511 [500] 23 745 85 843 79 911 48

230138 223 431 63 600 944 **231**250 531 44 86 635 **232**035 38 85 103 22 342 483 566 962 **233**014 56 188 412 [500] 550 60 613 [500] 64 71 754

Nakładem i drukiem Stanisława Wegnera (Fr. Chocieszyński) w Poznaniu. — Redaktor odpowiedzialny Franciszek Laurentowski w Poznaniu.